

blematika arhivskega gradiva mesta Ilirije do leta 1972, ko je bil tu ustanovljen oddelek Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Pod taktirko dr. Jožeta Žontarja, leta je vodstvo prevzel 1. februarja 1972, se je arhiv okrepil kadrovska in prostorska. Zaradi pridobitev novih depajev in poslovnih prostorov leta 1973 na Gorenjskem in Dolenjskem so bile ustanovljene tudi nove dislocirane delovne enote v Kranju in Novem mestu. Kako ljudi so lahko bili ti časi, ste lahko videli na fotografiji, ki prikazuje "obred pitja kave" v prazen poslovnem prostoru v Kranju po preselitvi iz poslopja občine Kranj v nove prostore v Stritarjevi ulici 8 leta 1980.

Na razstavi smo lahko videli tudi odločbo o ustanovitvi samostojnega zavoda Mestni arhiv - zgodovinski arhiv mesta Ljubljane - z dne 15. 11. 1963; in seznam sklepov skupščin občin iz leta 1977, s katerimi so te Mestni arhiv Ljubljane pooblastile za upravljanje varstva arhivskega gradiva na njihovem območju. Ko se je arhiv ozemeljsko močno razširil, prejšnji naziv ni več ustrezal, zato so ga 28. junija 1973 preimenovali v Zgodovinski arhiv Ljubljana. Ta je imel štiri enote. Za svoje osemdesetletno uspešno delovanje je bil Zgodovinski arhiv Ljubljana leta 1979 odlikovan z redom zaslug za narod z zlato zvezdo, ki jih je podeljeval predsednik SFRJ Josip Broz. Ob letošnjem jubileju mu je bilo podeljeno novo odlikovanje s strani države Slovenije, in sicer častni znak svobode. Omenjeno priznanje je prevzel naš novi direktor od leta 1992, Janez Kopač.

Na razstavi smo lahko videli razvoj fototeljeja in mikrofilmiskega laboratorija v našem arhivu. Kako dober je, je razvidno iz fotografij in skeniranih posnetkov, ki jih je za razstavo posnela naša kolegica Darinka Mladenovič.

Čeprav je arhivsko delo "sila resna stvar", pa se je (in se verjetno še bo) v vsakdana delavcev v arhivu zgodilo tudi marsikaj zanimivega. Pravilo, da le zadovoljen delavec lahko dela dobro, ni rečeno kar tako. Spoznavanje med sodelavci ni potekalo samo na delovnem mestu, ampak tudi na različnih prireditvah, izletih (holje - strokovnih ekskurzijah) in sproščenih piknikih. Kako zadovoljni so videti obrazi zaposlenih, je razvidno tudi z razstavljenih fotografij.

V nadaljevanju razstave lahko vidimo, kako pride arhivsko gradivo v arhiv. Prevzemanje gradiva ni vedno potekalo, tako kot bi moralo. Velikokrat so morali arhivski delavci na teren. Delali so v kletih in na podstrešjih, v težkih delovnih razmerah, v prahu in umazaniji, kot je zapisala avtorica razstave Tatjana Šenk. Predstavila je tudi primere, ko je bilo arhivsko gradivo odkupljeno, ter na ogled postavila tehnično opremo arhiva. Gradivo se namreč po prevzemu vselej varno spravi v arhiv.

Ko je gradivo enkrat urejeno in spravljeno, ga je treba popisati. Ogleдали smo si lahko, kakšne oblike popisa obstajajo v našem arhivu. Še le, ko so vsi ti pogoji izpolnjeni, je gradivo na voljo obiskovalcem - tudi o njih vodimo evidenco.

V zadnjih treh vitrinah smo lahko videli, s čim se še ukvarjamo v arhivu. Številne razstave, ki so nastale na podlagi arhivskega gradiva, ki ga hrani naš arhiv,

so bile predstavljene s katalogi in fotografijami. Ogleдали smo si lahko tudi vse publikacije iz serije Gradivo in razprave, ki jih izdaja Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Avtorica razstave Tatjana Šenk se je potrudila in nam pričarala delo v arhivu nekoč in danes. Čestitam!

To je bila razstava Arhiv arhiva. Če ste jo morda zamudili in si razstave niste ogledali v Ljubljani, vas vabimo, da si jo ogledate v krajih, v katerih so sedeži enot našega arhiva. Tam bo sicer razstava postavljala v ospredje razvoj in delo naših enot, vendar ne toliko, da ne bi dobili občutka, da gre vendarle za Zgodovinski arhiv Ljubljana. Septembra bo razstava na ogled v Kranju, oktobra v Novem mestu, novembra v Škofji Loki in decembra v Iliriji. Vabljeni!

Mira Hodnik

Janez Puh - človek, izumitelj, tovarnar

Naslov projekta: Janez Puh, Johann Puch - človek, izumitelj, tovarnar.

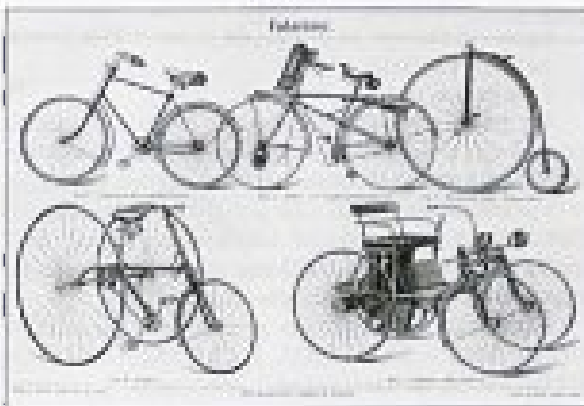
Nosilec projekta: Zgodovinski arhiv na Ptuju s sodelavci: predvsem strokovnjaki arhivske, zgodovinske in tehniške stroke in drugi; tako posamezniki kot predstavniki ustanov in univerz, domači strokovnjaki in gostje iz Grada.

Predstavitev projekta: študijsko raziskovalni projekt.

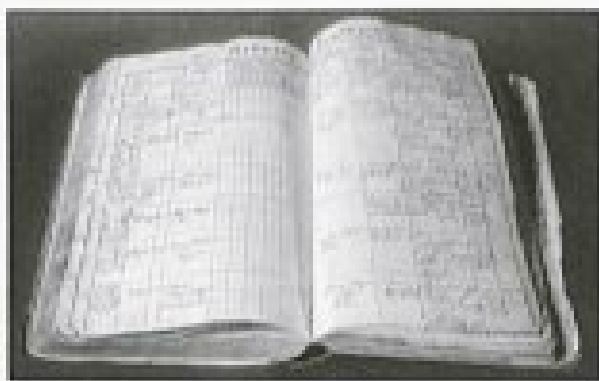
Finansiranje: občinsko, medobčinsko, državno prek ministrstev, sponzorstva, predprodaja, reklame, skladi.

Terminski plan: 1998 do 2000.

Osnovna izhodišča: temeljno izhodišče projekta je zaznamovanje 105. obletnice znamenite dirke Bordeaux - Pariz leta 1893 - zaradi velikega zanimanja za kolesarske dirke pri nas - npr. letos že 5. GRAND Prix Puch UCI 1.5 - mednarodna kolesarska dirka in 85. obletnice smrti leta 1914.

Različni tipi koles, Meyers Konversationslexikon, zvezek 6, 5. izdaja, Leipzig - Wien, 1894

Rojstna matična knjiga župnije Sv. Lovrenca v Slovenskih goricah za leta 1836-1864, zvezek 8, stran 250, zaporedna številka vpisa 313, foto B. Kovačič, Maribor, Škofjski arhiv Maribor

Obseg projekta:

- Monografija (Zgodovinski arhiv Ptuj) in film (Radiotelevizija Slovenije - Radmilovič) v letu 1998.
- Razstava (Zgodovinski arhiv Ptuj) in mednarodni simpozij (Univerza Maribor) v letu 1999.
- Spominska soba z učno tlelavnico (Občina Juršinci) ter kolesarske poti v letih 1998 do 2000.

Vrednost projekta - Monografija, razstava, spominska soba - 35.000.000,00 sit.

Vodja projekta: Kristina Šamperl Purg, arhiv. svetovalka.

Cilji projekta:

- v prvi vrsti ugotoviti, kakšen je bil Janez Puh kot človek,
- ugotoviti, kaj skrivajo arhivi, muzeji, posamezniki o Janezu Puhu,
- z izdajo knjige in razstave razširiti vedenje o Janezu Puhu,
- se mu oddolžiti kot domačinu,
- navdušiti mlade za tehniko, predvsem za srednje in poklicno (obrtno) šolstvo,
- spoznati njegove izume in vzpodbuditi raziskovalno delo,
- proučiti sobivanje narodov in držav v različnih političnih sistemih,
- pripraviti kriterije za uvrstitev Janeza Puha v biografske leksikone,
- ugotoviti razloge za trditev, da je Janez Puh človek za tretje tisočletje.

Oris načina dela:

Ob iskanju podatkov o Janezu Puhu - izumitelju evropskega ranga, avstrijskemu tovarnarju in našem domačinu - smo v domači literaturi našli na dokajšnjo praznino, enako se nam je zgodilo ob prebiranju Slovenskega biografskega leksikona. Pregled avstrijske literature o tem velikani na področju tehnike nam je ponudil precej drnagačno sliko.

Pomisliki nekaterih ob predstavitvi projekta o Janezu Puhu - ČLOVEKU, IZUMITELJU IN TOVARNARJU, da razpolagamo pravzaprav s premalo podatki in predvsem s premalo razstavnimi eksponati se niso mogli izkazati za pravilne, kajti človek, ki je preživel veliko političnih in gospodarskih sprememb,

tudi dve svetovni vojni, je za seboj moral pustiti tudi osebne in ne le poklicne sledi. Zanimivo je, da smo pri prvih korakih evidentiranja gradiva na terenu in poskusov ugotoviti obseg vedenja oziroma poznavanja Janeza Puha pri posameznikih tostran in onstran meje med drugim ugotovili, da Janeza Puha iz Sakušaka niso vzporejali z Johannom Puchom iz Gracea.

Pregled temeljne literature, arhivskega gradiva in privatnih zbirk nas je pozitivno presenetil. V to lazo še niso vključeni časopisje in plakati kot zelo pomemben vir druge vrste, oboje čaka za prihodnje raziskovanje.

Najbolj zanimivo je vsekakor gradivo, ki ga skrivajo arhivi.

Barbara Pešak Mikec iz Zgodovinskega arhiva v Ljubljani je v svojem prispevku za Puhovo Monografijo zapisala: "Ob začetnih pripravah na pisanje sestavka o Janezu Puhu so se mi začeli porajati dvomi, ali se bo v gradivu, ki je skozi desetletja nastajalo pri Mestu Ljubljana, sploh našel kakšen nov podatek o tem velikem slovenskem industrialec iz časa stare Avstrije. A vsi dvomi so bili odveč. Podatki, sicer maloštevilni, so ob vztrajnem pregledovanju raznih dokumentov in po metrih preloženih škatel vendar prihajali na dan. Več jih je bilo, jasnejše je bilo spoznanje, da Puhovi izdelki skozi vsa ta leta Ljubljančanom nikakor niso bili neznanca. Prav nasprotno, bili so njihov zvesti spremljevalec skozi iztekajoče se stoletje, oni pa so bili njih bolj ali manj hvaležni uporabniki.

Zato arhivski delavec nikoli ne sme reči, da kakega podatka ni. Ni ga morda neposredno, posredno pa zagotovo je.

Plakat, ki vabi na kolesarsko dirko s Puhovimi kolesi Styria, naslovnica Historisches Jahrbuch der Stadt Graz, zvezek 22/23, Bouvier - Valentinitisch

21. 6. 1998 ugotavljamo, da bi napovedna razstava s 5-kratno predstavitvijo dosegla svoj namen, prav tako Katalog (škoda, da ni vsaj dvojezičen). Prvi prispevki za Monografijo so napisani, fotografije so v postopku odbiranja, finančna konstrukcija pa še ni končana.

Kristina Šamperl-Purg

Na Solkanskem polju je raslo mesto, razstava Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici

V letu 1998 Nova Gorica praznuje petdesetletnico obstoja oziroma petdeseto obletnico začetka graditve mesta. Jubilej, ki zajema komaj čas ene generacije ustvarjalcev, čas, v katerem se ni le uspela dodobra razviti meščanska tradicija in globalna identiteta meščanstva.

Pričujoča razstava v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici je nadaljevanje dela izpred desetih let. Takrat so pripravili razstavo z naslovom Zgradili bomo Novo Gorico, ki je govorila o pripravah in začetnih delih izgradnje novega mesta, ki bo predstavljal upravno, gospodarsko in kulturno središče z mejo na novo oblikovane pokrajine. Avtorja Jurij Rosa in Ivanka Uršič sta sedanjí razstavi dala naslov Na Solkanskem polju je raslo mesto. Razstava predstavlja prva leta nastajanja mesta (od leta 1948 do 1959/60). Goriška pokrajina, ki se je skozi stoletja izoblikovala, je z novo razmejitveno črto po pariški mirovni konferenci izgubila svoje središče Gorico. Onkraj meje so ostale vse najpomembnejše upravne, gospodarske in kulturne ustanove. Novo mesto je nastajalo na Solkanskem polju, ki ga omejujejo železnica, Panovec in Kromberk. To ni bil prazen prostor. Tu so že stale starejše stavbe: železniška postaja, cerkev in samostan na Krištanjevici, vila na Rafutu, opekarna "Trnaža", na travnik se je že pred prvo vojno razširilo novo goriško pokopališče. Na tem prostoru so se konec leta 1947 začela dela za izgradnjo novega mesta.

Avtorja sta na razstavi in v spremljajočem katalogu predstavila najstarejše posamične javne zgradbe

(poslovne oziroma upravne stavbe in večstanovanjske hiše). Uporabila sta tehnično dokumentacijo, ki jo hranijo v fondih arhiva: načrti stavb in druga gradbena dokumentacija. Fotografsko gradivo in razglednice mesta so marsikdaj pomagali prepoznati posamezne stavbe, ki so s številnimi obnovami izgubile prvotno zunanjo podobo. Čas in razmere, v katerih se je stavba gradila, pojasnjujejo časopisni izrezki, vsako stavbo predstavlja tudi sodobna fotografija. Avtorja sta zgradbe razporedila kronološko in vsako predstavila z nekakšno osebno izkaznico s temi podatki:

- naziv stavbe, lokacija, oznaka in sedanja namembnost;
- prvotna označba lokacije;
- prvotna namembnost;
- investitor;
- projektantska organizacija;
- projektant;
- izvajalec gradbenih del;
- začetek gradnje;
- konec gradnje.

Delo avtorjev vsekakor ni bilo preprosto, saj sta pri svojem delu naštetela na številne probleme: od nepopolne dokumentacije do tega, da je bilo že lokacijo zgradbe samo - to velja predvsem za posamezne stanovanjske bloke - v številnih primerih težko določiti. V obstoječi dokumentaciji je bila lokacija stavbe marsikdaj opisana zelo na splošno v širšem zazidalnem okolju. Delavei Pokrajinskega arhiva iz Nove Gorice so napravili prvi korak k obravnavi stavbne dediščine mesta, kot ga vidi humanistično izobraženi strokovnjak. Pričujoča razstava je samo pregled najstarejših stavb, zato je treba poudariti, da ima prav vsaka posamezna zgradba svojo vlogo in pomen v času in prostoru mesta. Razstava sicer ni imela tega namena, vendar že deloma nakaže na to, kako se preoblikuje identiteta stavb, ki so bile nekoč prepoznavne kot "občinske", "policijske", "železničarske", ali so bile "mestne kavarne" in restavracije. Kmalu si bomo tudi morali odgovoriti na vprašanje, kako bomo obravnavali prvo stanovanjsko sosesko "ruskih blokov", ki nosijo v svojem imenu duh časa, v katerem so bili zgrajeni, in ki so namenjeni prvim prebivalcem - meščanom Nove Gorice.

Ernesta Drole

Skica restavracije in kavarne v Novi Gorici, 1951. Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Okrajni ljudski odbor Gorica, l.c. 486